

JYX

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Halme, Panu

Title: Näin ekologinen kompensatio on apuna luontokadon pysäyttämisessä

Year: 2023

Version: Published version

Copyright: © Kirjoittaja, 2023

Rights: CC BY-ND 4.0

Rights url: <https://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/>

Please cite the original version:

Halme, P. (2023, 10.1.2023). Näin ekologinen kompensatio on apuna luontokadon pysäyttämisessä. MustRead. <https://www.mustread.fi/artikkelit/nain-ekologinen-kompensaatio-on-apuna-luontokadon-pysayttamisessa/>

AKATEMIA

Näin ekologinen kompensatio on apuna luontokadon pysäyttämässä

Ekologinen kompensatio nousi uuden luonnonsuojelulain myötä olennaiseksi osaksi luontokadon pysäyttämisen keinovalikoimaa. Pian ratkeaa, onnistuuko tavoite vapaaehtoisesti vai tarvitaanko aiheuttaja maksaa -pakko, Panu Halme Jyväskylän yliopistosta kirjoittaa. VAPAA LUKUOIKEUS

Panu Halme Jyväskylän yliopisto 10.1.2023 10:00

"Ekologinen kompensatio on kirjoitettu luonnonsuojelulakiin vapaaehtoisuuteen perustuvana. Jatko on kiinni siitä, löytyykö edelläkävijäryityksiä, -kuntia ja muita toimijoita, jotka ottavat mallin käyttöön – ja ovatko kuluttajat valmiita maksamaan siitä."

Luonnonsuojelua koskevia päätöksiä pitäisi tehdä niin sanotun lievennyshierarkian ohjaamana.

Ensisijaisesti pyritään välttämään kaikkea luonnolle aiheutettavaa haittaa. Toissijaisesti haittaa minimoidaan, jos haitalliseen toimenpiteeseen on ryhdytty.

Kolmanneksi aiheutettua haittaa pyritään korjaamaan joko ennallistamalla tuhottu alue toiminnan loputtua tai hyvittämällä aiheutettuja haittoja jossain muualla.

Viimemainittua hyvittämistä kutsutaan ekologiseksi kompensatioksi. Äskettäin hyväksytyyn luonnonsuojelulain, ja kansainvälisen vakiintuneen käytännön mukaan termiä saa käyttää vain silloin, kun hyvitys on täysimääräinen. Tämä tarkoittaa sitä, että luontoarvot ovat lopuksi vähintään yhtä korkealla kuin ennen luontoarvoja heikentävää toimintaa.

Hörppy Oy näyttää mallia

Katsotaanpa asiaa esimerkin kautta.

Vastuullisesti toimiva kasvuyritys Hörppy Oy rakentaa uuden mehutehtaan. Kaupungin tarjoama tontti ei yritykselle kelpaa, koska siinä rakentaminen sijoittuisi vanhaan, yhtenäiseen metsään. Tehdas vaatisi myös kokonaan uuden, lisää luontohaittaa aiheuttavan tieyhteyden.

Hörppy löytää vaihtoehdoksi teollisuusalueen sisälle jääneen rakentamattoman tontin ja päättää rakentaa siihen. Yritys siis onnistuneesti välttää ja minimoi aiheuttamaansa luontohaittaa.

Tontin rakentamisesta aiheutuu kuitenkin jonkinasteista haittaa, koska mehutehtaan alle jää yksi hehtaari nuorta mäntymetsää. Tämän haitan Hörppy haluaa vastuullisena yrityksenä hyvittää ekologisen kompensatian periaatteiden mukaisesti.

Rakentamisen alle jäävä metsä ei ole ainutlaatuista eikä edes erityisen luonnontilaista. Silti sen jääminen betonin ja asfaltin alle aiheuttaa luontokatoa, koska metsässä on pesinyt lintuja, kasvanut kasveja ja lentänyt hyönteisiä. Tavanomaisenkin luonnon katoaminen aiheuttaa kertautuessaan uhanalaistumista ja sukupuuttoja.

Kuuden hehtaarin ennallistamisella ja suojelulla yhden hehtaarin teollisuustontti

Hyvittäminen voisi tässä tilanteessa tarkoittaa jonkun toisen metsäalueen ennallistamista lähemmäs luonnontilaa. Vaihtoehtona on jonkin rakentamisen tai hakkuiden uhkaaman metsän suojeleminen.

Koska hyvitystoimet auttavat luontoa hitaasti ja osittain, mutta rakentaminen tuhoaa sitä totaalisesti ja välittömästi, hyvitysalueen pitää yleensä olla monta kertaa tuhottua aluetta suurempi.

Hörppy Oy teettää luonnonsuojelubiologilla laskelman aiheuttamastaan luontohaitasta ja sen vaatimasta hyvityksestä. Yritys päättää tämän jälkeen hyvitystoimenpiteenä ostaa kuuden hehtaarin suuruisen metsäalueen, josta osa on metsäojitusten pilaamaa. Yritys maksaa metsän ennallistamistyöt kuten ojien tukkimisen.

Tämän jälkeen yritys pyytää ELY-keskusta rajaamaan alueen yksityiseksi luonnonsuojelualueeksi ilman korvausta. Biologin laskelmien mukaan kuuden hehtaarin ennallistaminen ja suojeleminen riittää hyvittämään yhden hehtaarin suuruisen tehdastontin rakentamisen.

Viherpesusta luontokadon pysäyttämiseen

Nyt Hörppy Oy voi rehellisesti ilman viherpesuleimaa kertoa saavuttaneensa uuden tehtaansa maankäytön osalta luonnon kokonaisuheikentymättömyyden eli tilan, jossa luontokato on pysäytetty. Esimerkiksi tehtaan rakennusmateriaalit ja siellä valmistettavien tuotteiden raaka-aineet aiheuttavat kuitenkin edelleen luontokatoa.

Yhtiön rehellinen vastuullisuusväite voisi tämän perusteella olla vaikkapa: “Yrityksemme on hyvittänyt uuden tehtaansa maankäytöstä aiheutuvat luontohaitat täysimääräisesti ja etsii parhaillaan tapoja hyvittää myös valmistamiensa tuotteiden aiheuttamia haittoja”.

“Hörppy-mehu tekee luonnolle hyvää olisi viherpesua niin kauan, kun merkittävä osa tuotantoketjua on kompensatiomenettelyn ulkopuolella.”

Esimerkiksi “Hörppy-mehu tekee luonnolle hyvää” taas olisi viherpesua niin kauan kuin merkittävä osa tuotantoketjua on kompensatiomenettelyn ulkopuolella.

Kuten esimerkistä käy ilmi, ekologinen kompensatio voi olla luonnon kannalta tärkeä osa luonnonsuojelijan työkalupakkia. Se ei kuitenkaan toimi yksin irti muista luontokadon hidastamiskeinoista.

Vapaaehtoisesti vai aiheuttaja maksaa -pakolla

Suomessa on edellisen vuosikymmenen ajan ajettu voimakkaasti vapaaehtoisuuteen nojaavaa luonnonsuojelupolitiikkaa. Se on ideologinen valinta, joka pahimmillaan tekee luonnonsuojelusta tehotonta ja kallista. Parhaimmillaan se saa ihmiset sitoutumaan luonnonsuojeluun, kun siihen ei millään tavalla pakoteta.

Tämän takia ekologinen kompensatio kirjoitettiin lopulta luonnonsuojelulakiin täysin vapaaehtoisuuteen perustuvana. Kukaan ei tällä hetkellä kuitenkaan tiedä, kuinka moni toimija Suomessa aikoo ottaa ekologisen kompensaation osaksi toimintaansa.

”Jos edelläkävijöitä ja maksajia ei löydy, vapaaehtoisen luonnonsuojelupolitiikan tarina on lopussa.”

Luontokadon pysäyttämiseksi valtion luonnonsuojelurahoitus on ainakin kertaluokkaa liian vähäistä. Kaikkien luontoa rakastavien silmät kohdistuvatkin nyt ekologisen kompensaation lupaukseen.

Löytyykö edelläkävijäyriytyksiä, -kuntia ja muita toimijoita, jotka ottavat mallin käyttöön. Entä ovatko kuluttajat valmiita maksamaan siitä ja jopa vaativat sitä?

Jos edelläkävijöitä ja maksajia ei löydy, vapaaehtoisen luonnonsuojelupolitiikan tarina on lopussa. Seuraava keino on tiukka aiheuttaja maksaa -periaate ja pakottamisen politiikka. Luontokato on pysäytettävä joka tapauksessa, sillä muuten emme selviä itse.

*Kuva:
Petteri Kivimäki*

Panu Halme

Panu Halme on luonnonsuojelubiologian ja luonnonvarojen käytön kestävyden yliopistonlehtori, Jyväskylän yliopisto

Tämän sisällön mahdollistaa Jyväskylän yliopisto.
Journalistinen päätösvalta on MustReadin toimituksella.

Tämä artikkeli on julkaistu Creative Commons CC BY-ND 4.0 -lisenssillä.

Tutustu muihin vapaan lukuoikeuden Akatemia-artikkeleihin

Piditkö artikkelista?

**REKISTERÖIDY JA KOKEILE MUSTREADIA
14 PÄIVÄÄ MAKSUTTA**

Keskustelu

Tätä juttua ei ole vielä kommentoitu.

© Toinen Aatos 2023